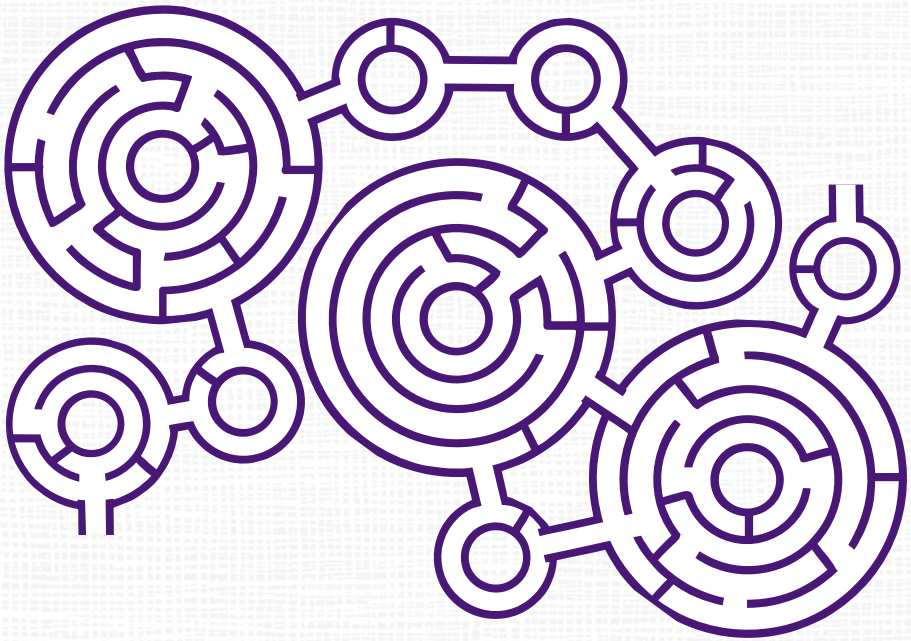
Dr Dragana Vasilijević-Valent
MA Ljiljana Maldaner

IZVEŠTAJ O RODNO DIGITALNOM NASILJU PREMA DRUŠTVENO AKTIVNIM ŽENAMA U URBANIM SREDINAMA U SRBIJI

1. Uvod **2**
2. Pojam i karakteristike digitalnog nasilja **3**
3. Metodologija **6**
4. Rezultati istraživanja **7**
4.1. Korelacija između uzrasta i doživljenog nasilja 9
4.2. Korelacija između profesionalnog statusa i doživljenog nasilja 10
4.3. Vreme provedeno na internetu 11
4.4. Gde su i šta rade žene na internetu? 12
4.5. Učestalnost digitalnog nasilja 20
4.6. Kako digitalno nasilje utiče na žene? 22
4.7. Da li žene prijavljuju nasilje i kome? 23
4.8. Šta se dešava kada žena prijavi digitalno nasilje? 24
4.9. Zašto žene ne prijavljuju digitalno nasilje? 26
5. Analiza potreba žena u situaciji digitalnog nasilja **28**
5.1. Kakva vrsta podrška je potrebna ženama? 30
5.2. Analiza potreba za aplikacijom protiv digitalnog nasilja 31
6. Zaključak **34**
7. Lista preporuka **35**
Preporuke za razvoj digitalnih i drugih alata 35
Preporuke za nadležne institucije 36
Preporuke za društvene mreže i onlajn zajednice 36
Preporuke za organizacije civilnog društva 37

1. Uvod

Iako je internet postao neodvojivi deo naše svakodnevice, on nije jednako bezbedno mesto za sve. Kao što mnogi drugi segmenti života imaju svoju onlajn verziju, tako postoji i digitalno nasilje. I njime su najčešće pogođene mlade žene. **A posebno česta meta rodno zasnovanog digitalnog nasilja su društveno angažovane i javno prisutne žene kao što su političarke, aktivistkinje, novinarke, kreatorke sadržaja, volonterke, članice organizacija civilnog društva.** Digitalno nasilje sa kojim se suočavaju u njihovom slučaju ne predstavlja samo napad na njihovu ličnost, već i pokušaj ograničavanja njihovog javnog delovanja.

Zbog toga je organizacija *Otvorene obrazovne vibracije* formirala tim za rad na projektu *Jake protiv digitalnog nasilja* koji se sprovodi u periodu od jula do decembra 2026. godine uz podršku Hartefakta, a čiji cilj je kreiranje aplikacije za devojke u situaciji digitalnog nasilja *Sigurna* i seta materijala namenjenog omladinskim radnicima, kao i održavanje niza edukativnih radionica za omladinske radnice širom Srbije.

Ciljna grupa projekta *Jake protiv digitalnog nasilja* su društveno aktivne devojke i žene: sadašnje i buduće aktivistkinje, članice i volonterke organizacija civilnog društva kao i žene koje su na bilo koji način društveno aktivne i zbog toga češće izložene digitalnom nasilju u odnosu na opštu populaciju. Izveštaj pred vama nastao je kao deo istraživanja sprovedenog u okviru projekta.

Kao prvi korak u radu sprovedeno je istraživanje koje se sastojalo od dva koraka: onlajn fokus grupe sa devojkama sa iskustvom digitalnog nasilja i onlajn ankete, čije rezultate u nastavku predstavljamo.

2. Pojam i karakteristike digitalnog nasilja

Iako je reč o sveprisutnoj pojavi, za sada nema jedinstvenog termina i jedinstvene definicije rodno zasnovanog nasilja, pa je tako u domaćoj literaturi u upotrebi nekoliko termina: rodno zasnovano digitalno nasilje, rodno zasnovano nasilje učinjeno upotrebom informaciono-komunikacionih tehnologija, rodno zasnovano nasilje učinjeno upotrebom tehnologije i slično.

U izveštaju ćemo koristiti termin rodno zasnovano digitalno nasilje i definiciju koju predlaže UNFPA[1], a koja određuje **rodno zasnovano digitalno nasilje kao čin nasilja počinjen od strane jedne ili više osoba koji je delimično ili potpuno počinjen, potpomognut, pogoršan i pojačan upotrebom informaciono-komunikacionih tehnologija ili digitalnih medija protiv neke osobe na osnovu njenog roda.** Najčešće podrazumeva neko od sledećih ponašanja: neželjeno kontaktiranje i uznemiravanje, seksualno zlostavljanje putem slika, doksing (otkrivanje ličnih podataka), proganjanje, lažno predstavljanje, pretnje i govor mržnje[2].

Važno je napomenuti da, iako i žene i muškarci mogu biti žrtve digitalnog nasilja, istraživanja[3] pokazuju da su žene i devojke veoma izložene ovom obliku nasilja, kao i da se suočavaju sa veoma ozbiljnim posledicama koje rezultiraju fizičkom, seksualnom, psihološkom ili ekonomskom štetom i patnjom. Žene i devojčice se često na kraju povlače iz digitalne sfere, na taj način sebe ućutkuju i izoluju, te na kraju gube mreže podrške i prilike u oblasti obrazovanja, karijere.

---

[1] https://www.unfpa.org/TFGBVUnited Nations Population Fund. (2025, November 26). *Technology-facilitated gender-based violence: A growing threat.*

[2] Dunn, S. (2020). *Technology-facilitated gender-based violence: An overview* (Supporting a Safer Internet Paper No. 1). Centre for International Governance Innovation.

[3] Combating Cyber Violence against Women and Girls, European Institute for Gender Equality, 2022, str. 7

Prema podacima ankete[4] koju je Amnesty International sproveo u 8 zemalja među ženama uzrasta 18 do 55 godina, 23% žena je doživelo neki oblik digitalnog nasilja, a 3 od 4 žene su izjavile da su nakon toga promenile svoje ponašanje na internetu, odnosno da ih je digitalno nasilje navelo da budu opreznije i umerenije u iznošenju stavova i učestvovanju u diskusijama. Posledice koje su žene osetile uključivale su stres, anksioznost i napade panike, a više od jedne trećine je bar jednom osetilo da im je ugrožena bezbednost u realnom životu.

Ipak, zbog svoje prirode, rodno zasnovano digitalno nasilje nad ženama drugačije je od drugih oblika nasilja nad ženama[5].

Anonimnost: Opšta dostupnost IKT tehnologija kao i mogućnost anonimne registracije na većini sajtova i aplikacija omogućila je zlostavljačima da ostanu anonimni i deluju bez reputacionih i konkretnih posledica svojih postupaka. Ovo znači da nasilnik ne mora biti daleki neznanac, već i prijatelj, sused ili kolega mogu poslati uvredu, sliku ili video generisan uz pomoć veštačke inteligencije potpuno anonimno, bez otkrivanja svog identiteta prilikom slanja ili izrade materijala.

Delovanje na daljinu: Ovo omogućava nasilnicima da šalju uznemirujuće ili uvredljive sadržaje sa bilo kog mesta na svetu na bilo koje drugo mesto na svetu, istovremeno otežavajući žrtvi da identifikuje počinioca. U svrhu anonimizacije i lažiranja lokacije sajber nasilnici koriste tehnološke mehanizme poput VPN servera.

---

[4] Amnesty International. (2017, November 20). *Amnesty reveals alarming impact of online abuse against women*

[5] Fascendini, F., & Fialová, K. (2011). *Voices from digital spaces: Technology related violence against women*. Association for Progressive Communications, str 26-27.

Neograničeno širenje: Nasilje na internetu ne prestaje izmeštanjem žrtve sa jedne lokacije ili gašenjem naloga, već sustiže žrtvu gde god se ona nalazila: u kući, na poslu ili fakultetu. Jednom podeljena fotografija ili objavljen komentar mogu se neograničeno deliti, komentarisati, kako u tom trenutku, tako i godinama kasnije, jer internet nikada ne zaboravlja, što može dovesti do ponovne viktimizacije.

Automatizacija: Digitalne tehnologije omogućavaju uprošćavanje procesa i smanjenje ljudskog rada, što je posebno korisno u zadacima vezanim za kontrolu i nadzor (proveravanje telefona, čitanje poruka, praćenje kretanja ili aktivnosti na društvenim mrežama). Informacije o ovim aktivnostima su javno dostupne i ne zahtevaju specijalizovane veštine.

Finansijska pristupačnost: Digitalno nasilje ne zahteva od nasilnika finansijska ulaganja, jer je proces kreiranja i distribucije sadržaja, bilo da je reč o direktnom obraćanju žrtvi, ili širenju sadržaja o njoj na mrežama besplatan.

Veštačka inteligencija: Sa pojavom generativne veštačke inteligencije počinilac digitalnog nasilja više ne mora posedovati sadržaj u vezi sa žrtvom, već ga može samostalno generisati uz pomoć alata za manipulaciju foto i video sadržajima.

Specifičnost prikupljanja dokaza: Materijali poput fotografija, videa i komentara mogu biti brzo uklonjeni, zato je od ključnog značaja što brže obezbediti fotografiju i snimak ekrana, kako bi se ti dokazi mogli upotrebiti u daljem postupku prijavljivanja.

3. Metodologija

Istraživanje je sprovedeno sa ciljem da mapira iskustva devojaka u vezi sa korišćenjem interneta, digitalnim nasiljem, procesom prijavljivanja, kao i njihovim potrebama kada je u pitanju podrška.

Fokus grupa sprovedena je anonimno na uzorku od 7 žena u formi polustrukturiranog grupnog intervjua prema unapred definisanom postupku. Učesnice su podelile svoja iskustva u vezi sa reakcijom u situaciji digitalnog nasilja, procesom prijavljivanja, preprekama sa kojima su se susrele prilikom traženja pomoći i izrazile svoja očekivanja u pogledu materijala koji bi im u takvoj situaciji bio koristan.

Anketa je sprovedena u avgustu 2026. godine onlajn sa uzorkom od 250 žena iz Srbije posredstvom CAWI istraživačke metode. Uzorak je samoselektovan, a učešće u anketi je bilo dobrovoljno. Anketa je distribuirana preko društvenih mreža (Instagram, Facebook), mesindžera (Viber, Telegram, WhatsApp) i mejling lista, po principu grudve snega (anketirane učesnice su zamoljene da proslede anketu devojkama i ženama u svom okruženju).

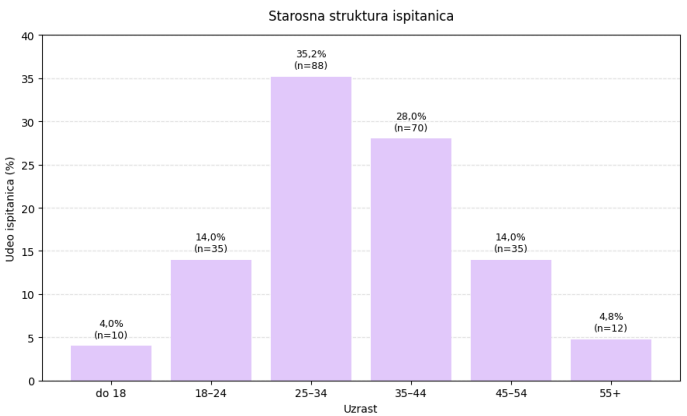
Kao **istraživački instrument** korišćena je strukturirana anketa sa 45 pitanja zatvorenog i otvorenog tipa. Pitanja su obuhvatala demografske karakteristike učesnica, njihova iskustva u vezi sa korišćenjem interneta, oblike digitalnog nasilja koje su doživele, iskustva prijavljivanja digitalnog nasilja i, najzad, analizu njihovih želja i potreba u vezi sa aplikacijom za borbu protiv digitalnog nasilja.

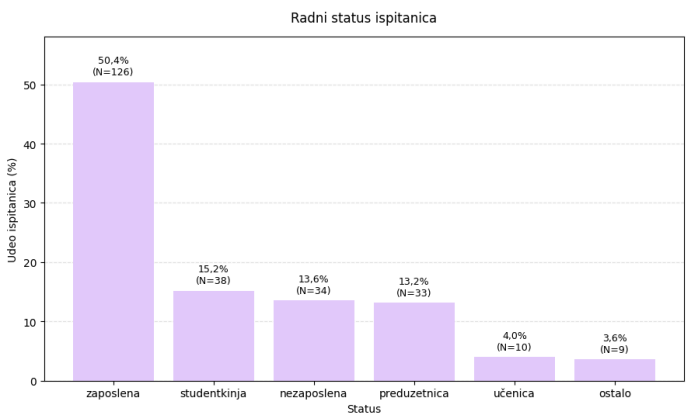
Imajući u vidu osnovni cilj projekta – kreiranje aplikacije za žene sa iskustvom digitalnog nasilja, pri distribuciji ankete nismo težile postizanju reprezentativnog uzorka u okviru jedne uzrasne grupe, već smo težile da dopremo do aktivnih korisnica interneta, pretežno iz urbanih sredina, kao ciljne grupe koja je potencijalno najizloženija. Odgovori su preuzeti u Excel tabeli, a dalja statistička obrada podataka izvršena je u programu **GNU PSPP** (verzija 2.0.0), besplatnom softveru otvorenog koda.

4. Rezultati istraživanja

Istraživanje je sprovedeno u dve faze. Prvo je održana anonimna fokus grupa za žene i devojke sa iskustvom digitalnog nasilja u formi polustrukturiranog intervjua sa ukupno 7 učesnica koja je poslužila kao osnova za kreiranje ankete za ostale učesnice. Zatim je kreirana anketa sa 45 pitanja zatvorenog i otvorenog tipa koja je distribuirana putem društvenih mreža, mesindžera i imejla i koju je popunilo 250 žena poreklom iz Srbije različitog uzrasta i radnog statusa, pretežno iz urbanih sredina.

Uzorak je starosno heterogen, a polovinu ispitanica čine zaposlene žene:

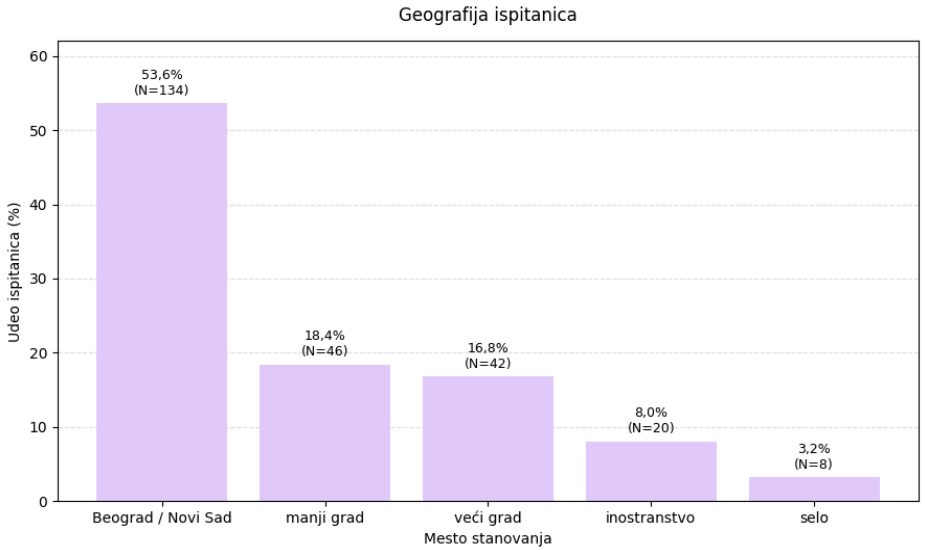

Pojedinačni odgovori učesnica da su frilenserke, penzionerke ili trenutno na porodiljskom odsustvu objedinjeni su u jednu kategoriju ostalo jer nisu statistički značajne za analizu.

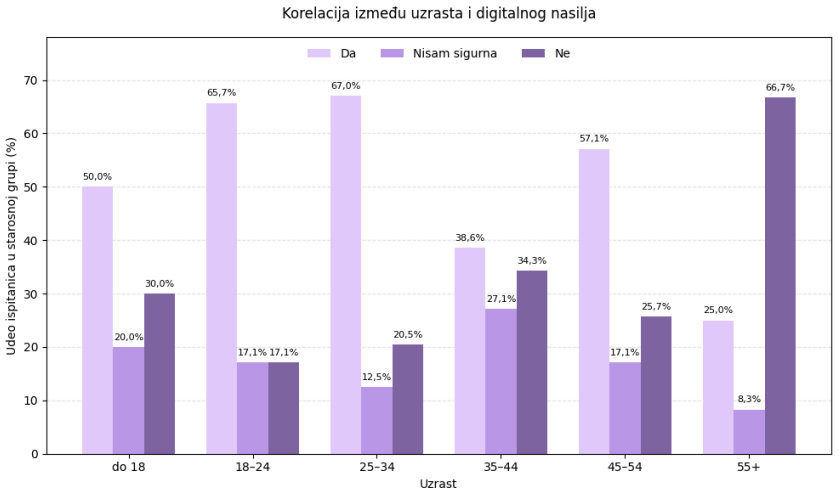
Prilikom statističke analize odgovora na pitanja zatvorenog tipa uz pomoć programa PSPP, varijable uzrasta i radnog statusa uzete su u obzir pri analiziranju iskustava u vezi sa digitalnim nasiljem.

Uzorak na kome smo sprovele anketu izrazito je urban, budući da više od polovine ispitanica čine ispitanice iz Beograda i Novog Sada (53,6%), dok 16,4% čine žene iz većih gradova, 18,4% žene iz manjih gradova, a 8% žena trenutno žive u inostranstvu. Zbog toga rezultati ove ankete ne odražavaju iskustva iz stavove žena iz ruralnih područja. Relativna ujednačenost uzorka bila je razlog što geografsko poreklo ispitanica dalje nije uzimano u obzir prilikom analize njihovih iskustava.

4.1. Korelacija između uzrasta i doživljenog nasilja

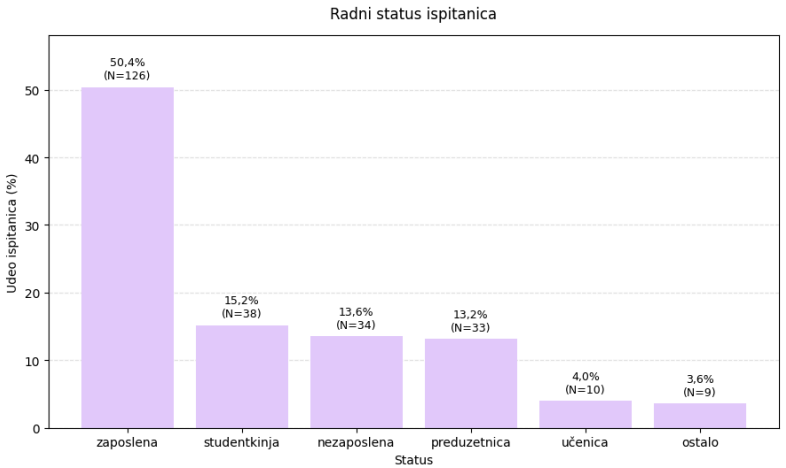
Postoji jasna veza između uzrasta i procenata žena koje su doživele nasilje. Prema rezultatima ankete, digitalnom nasilju su najviše izložene mlade žene uzrasta između 18 i 35 godina, dok je taj procenat najniži među ženama iznad 55 godina. Od 12 ispitanica starijih od 55 godina, 3 su navele da su doživele digitalno nasilje, a 1 da nije sigurna.

Iako se može govoriti o tendenciji manje zastupljenosti nasilja prema ovoj starosnoj grupi, bilo bi dobro proveriti ovu hipotezu na većem reprezentativnom uzorku, kao i uzeti u obzir okolnosti kao što su različita informisanost žena o digitalnom nasilju u zavisnosti od uzrasta.

4.2. Korelacija između profesionalnog statusa i doživljenog nasilja

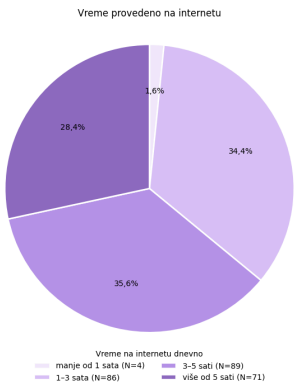
Analizirale smo i korelaciju između profesionalnog statusa i doživljenog nasilja imajući u vidu da se ona može preklapati i sa uzrastom ispitanica za neke od grupa.

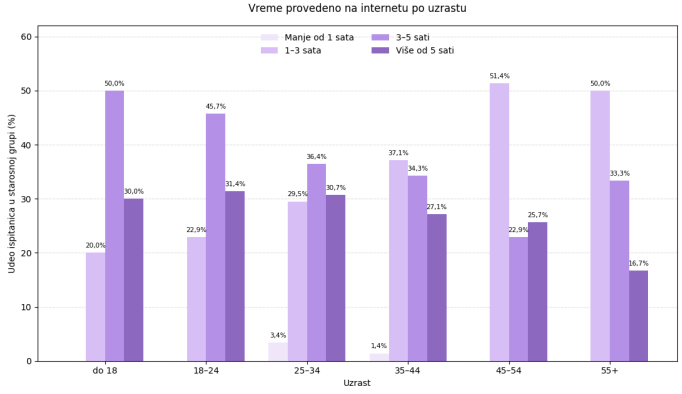

Radni status u celini nije značajan, ali preduzetnice starije od 35 godina izložene su znatno češće od drugih žena istog uzrasta. U grupi 35–44 godine nasilje je doživelo 71% preduzetnica, a 28% ostalih žena ($p = 0,003$). Sve preduzetnice u ovoj starosnoj grupi odgovorile su da su doživele neki oblik digitalnog nasilja. Najverovatnije objašnjenje je njihova veća javna vidljivost na mrežama (preduzetnice češće odlučuju da grade lični brend, odnosno imaju profil na kome će pored poslovnog sadržaja objavljivati i svoje fotografije, videe i stavove) kao i stav patrijarhalnog društva o ženi u društvu nakon reproduktivnog perioda koje je radije smešta u sferu privatnog, nego u sferu javnog života.

4.3. Vreme provedeno na internetu

Učesnice ankete su aktivne korisnice interneta. Skoro dve trećine anketiranih devojaka i žena provode (64%) od 1 do 5 sati dnevno, a više od četvrtine i preko 5 sati. Samo 4 od 250 učesnica provode manje od sat vremena dnevno. Važno je napomenuti da je reč o ličnoj proceni vremena provedenog na internetu, ne o podacima preuzetim sa uređaja, te da realan broj sati može biti veći ili manji.

Provedeno vreme na internetu opada sa uzrastom ispitanica, uz konstantu da 30% anketiranih devojaka mlađih od 35 godina na internetu provodi više od 5 sati.

Preovlađujuća većina ispitanica mlađih od 35 godina na internetu provodi više od 3 sata dnevno i to 4 od 5 ispitanica mlađih od 25 godina i 2 od 3 ispitanice uzrasta od 25 do 34 godine, dok u višim

starosnim grupama ovaj broj pada do polovine. Ovo se poklapa sa nalazom o nasilju: najmlađe grupe najviše vremena provode na mreži i ujedno su najizloženije.

4.4. Gde su i šta rade žene na internetu?

Kako bismo utvrdile **na kojim mestima žene provode najviše vremena na internetu**, kao i gde se najčešće susreću sa nasiljem u anketu smo uključile pitanja o tome koje društvene mreže, platforme i aplikacije koriste, da li posećuju portale sa vestima, YouTube, kao i da li učestvuju u onlajn diskusijama i da li na društvenim mrežama imaju javan ili privatan profil.

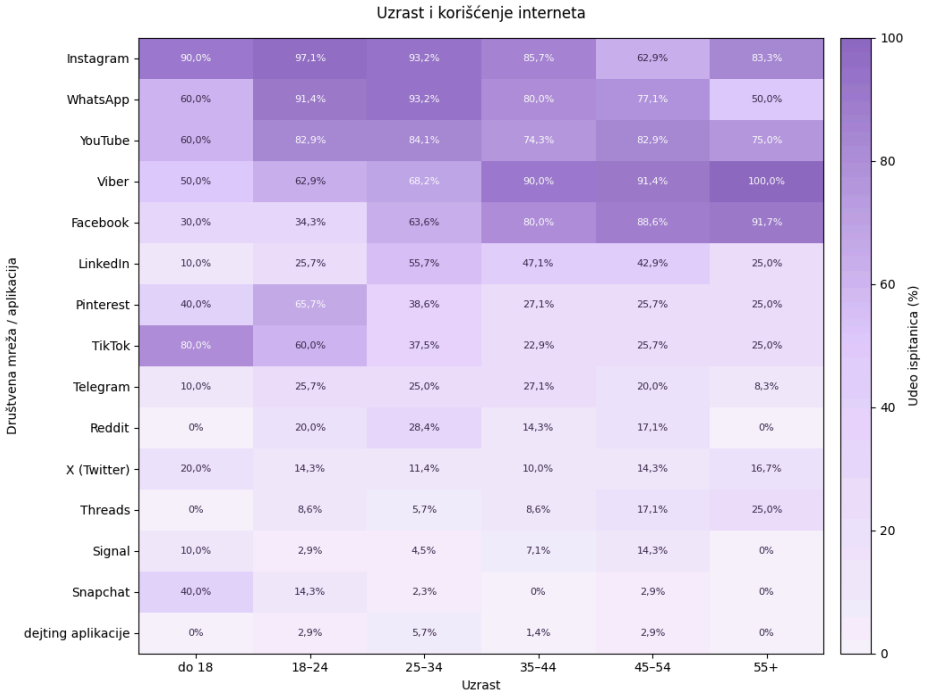
Izbor društvene mreže direktno je povezan sa uzrastom ispitanice, pa tako možemo govoriti o univerzalno popularnim mrežama i mrežama za mlađe i starije.

Instagram je najzastupljenija društvena mreža među učesnicama ankete (83-97% korisnica u zavisnosti od uzrasta). Veliku popularnost u većini generacija imaju i mesindžeri Viber i WhatsApp i platforma Youtube (oko 80% kod svih generacija osim učesnica mlađih od 18 godina).

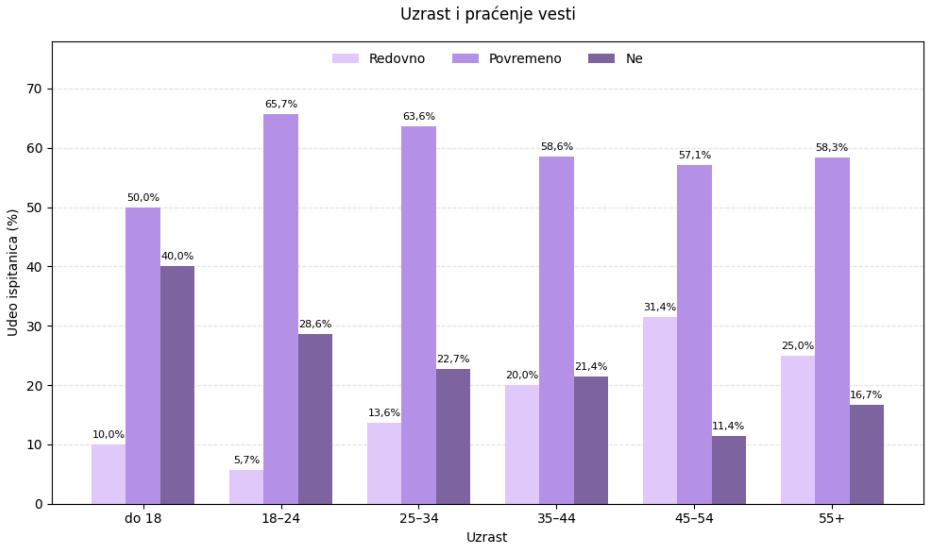
Međutim, različite generacije pokazuju naklonost prema različitim mrežama. Tako najmlađe ispitanice koriste Instagram (90%), TikTok (80%), jedina su uzrasna grupa koja aktivno koristi Snapchat (40%), dok mesindžere i Fejsbuk koriste manje od ostalih generacija. Nijedna ispitanica mlađa od 18 godina nije navela da koristi Threads, Reddit ili neku od dejting aplikacija.

Popularnost društvene mreže Fejsbuk raste sa uzrastom ispitanica, pa tako ovu mrežu koristi samo 30% ispitanica do 18 godina, ali čak 91,7% ispitanica starijih od 55 godina.

Pinterest je najpopularniji među mladim devojkama (skoro dve trećine ispitanica 18-24 godine ga koriste, kao i 40% devojaka mlađih od 18 i 38% devojaka 25-34 godine), dok je Threads najzastupljeniji među ispitanicama 45-54 (17%) i 55+ (25%).

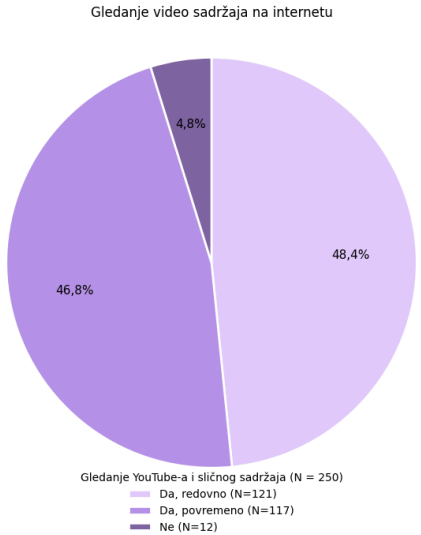

Pitale smo žene i **da li se informišu preko informativnih sajtova i njuz portala**. Većina ispitanica (78%) čita njuz portale, ali pretežno povremeno (60,8%), dok njih 22% ne čita vesti na portalima. Redovno čitanje raste sa uzrastom (od 5,7% u grupi 18–24 do 31,4% u grupi 45–54), što je u skladu i sa odabirom društvenih mreža koje ispitanice koriste (Fejsbuk dozvoljava podelu linkova sa sajtova sa vestima, dok su za TikTok i Instagram te opcije, iako moguće, ređe korišćene i neuobičajene).

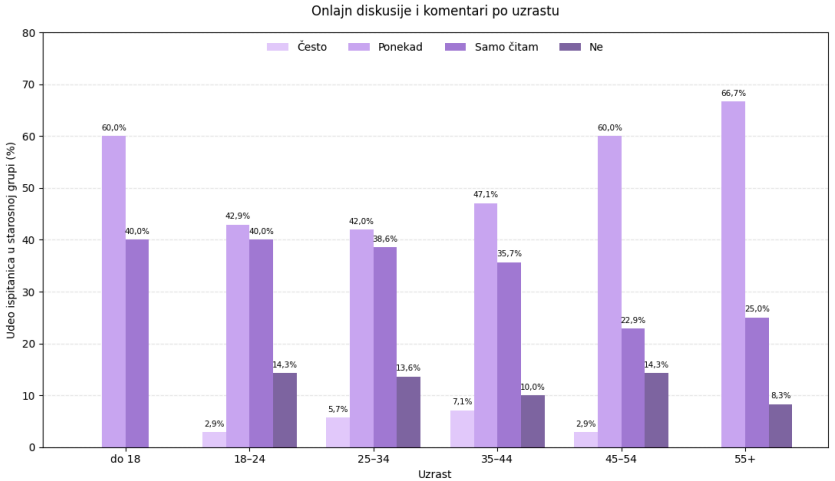
Čitanje portala nije povezano sa izloženošću digitalnom nasilju (p = 0,705), a komentare na portalima kao mesto nasilja navodi svega 6,8% ispitanica.

Sledeće pitanje bilo je usmereno na **YouTube i slične video sadržaje**. Ovo je najzastupljenija onlajn aktivnost anketiranih učesnica, budući da video sadržaj gleda 95,2% ispitanica, a polovina (48,4%) redovno. Redovno gledanje je najzastupljenije u grupi 25–44 godine, a najređe među najstarijim i najmlađim ispitanicama. Varijabla radnog statusa se nije pokazala kao značajan faktor u vezi sa navikom konzumiranja video sadržaja.

Gledanje video sadržaja nije povezano sa izloženošću digitalnom nasilju (p = 0,577), a YouTube kao mesto nasilja navodi svega 2,4% ispitanica (6 žena).

Pitale smo žene **da li učestvuju u onlajn diskusijama** i tom prilikom su im bila ponuđena četiri moguća odgovora: da, često; da, povremeno; ne, samo čitam i ne. Nešto više od polovine učesnica (52,8%) bar ponekad komentariše, ali često to radi svega 4,8%. Trećina samo pasivno prati diskusije (35,2%), dok 12% učesnica ne prati diskusije.

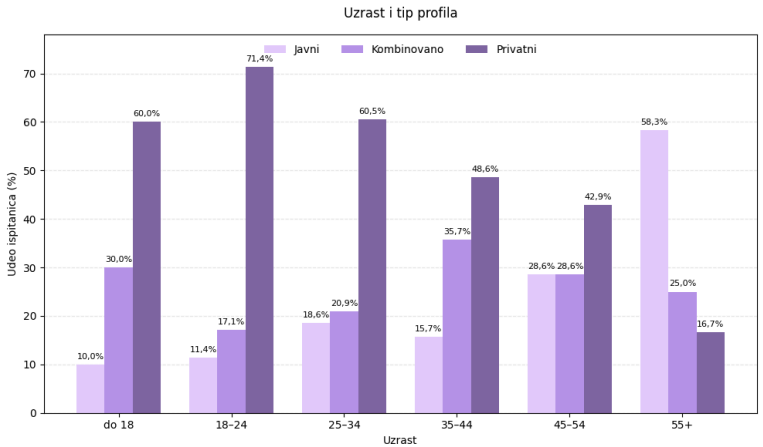
Analiza udela učesnica koje ponekad ili često učestvuju u diskusijama na internetu pokazuje da su najmanje aktivne komentatorke uzrasta 18-34 godine, što se poklapa sa uzrasnom grupom u kojoj je najveći broj devojaka prijavilo da je doživelo neku vrstu verbalnog nasilja na internetu. Dakle, devojke biraju da ne učestvuju u diskusiji i ne izraze svoje mišljenje kako ne bi doživele nasilje.

Da bismo ovo potvrdile ispitale smo korelaciju između ovog pitanja i pitanja u vezi sa doživljenim nasiljem i utvrdile da žene koje češće komentarišu i učestvuju u diskusijama češće doživljavaju nasilje. Od 12 žena koje su odabrale opciju da često učestvuju u diskusijama, njih 10 je napisalo i da su doživele digitalno nasilje (što čini preko 80% uzorka). Kod žena koje ponekada učestvuju u diskusijama ovaj

procenat je 59,2%, dok kod žena koje ne komentarišu iznosi 47,7%, a kod žena koje ne prate diskusije 46,7%.

Kada su u pitanju profili na društvenim mrežama, skoro sve učesnice (248 od 250) imaju profil bar na nekoj od mreža, i to više od polovine ima uglavnom zaključani/privatni profil (53,6%), privatne i javne profile kombinuje jedna četvrtina ispitanica (26%), dok 19,6% ispitanica ima uglavnom javni profil.

Uzrast je značajno povezan sa **tipom profila**.

Mlađe žene mnogo češće zaključavaju profile: u grupi 18–24 to radi 71% njih, a u grupi 55+ samo 17%. Kod najstarijih je obrnuto, pa više od polovine ima javne profile. To ukazuje na veću digitalnu opreznost mlađih generacija, ili na slabije poznavanje podešavanja privatnosti kod starijih.

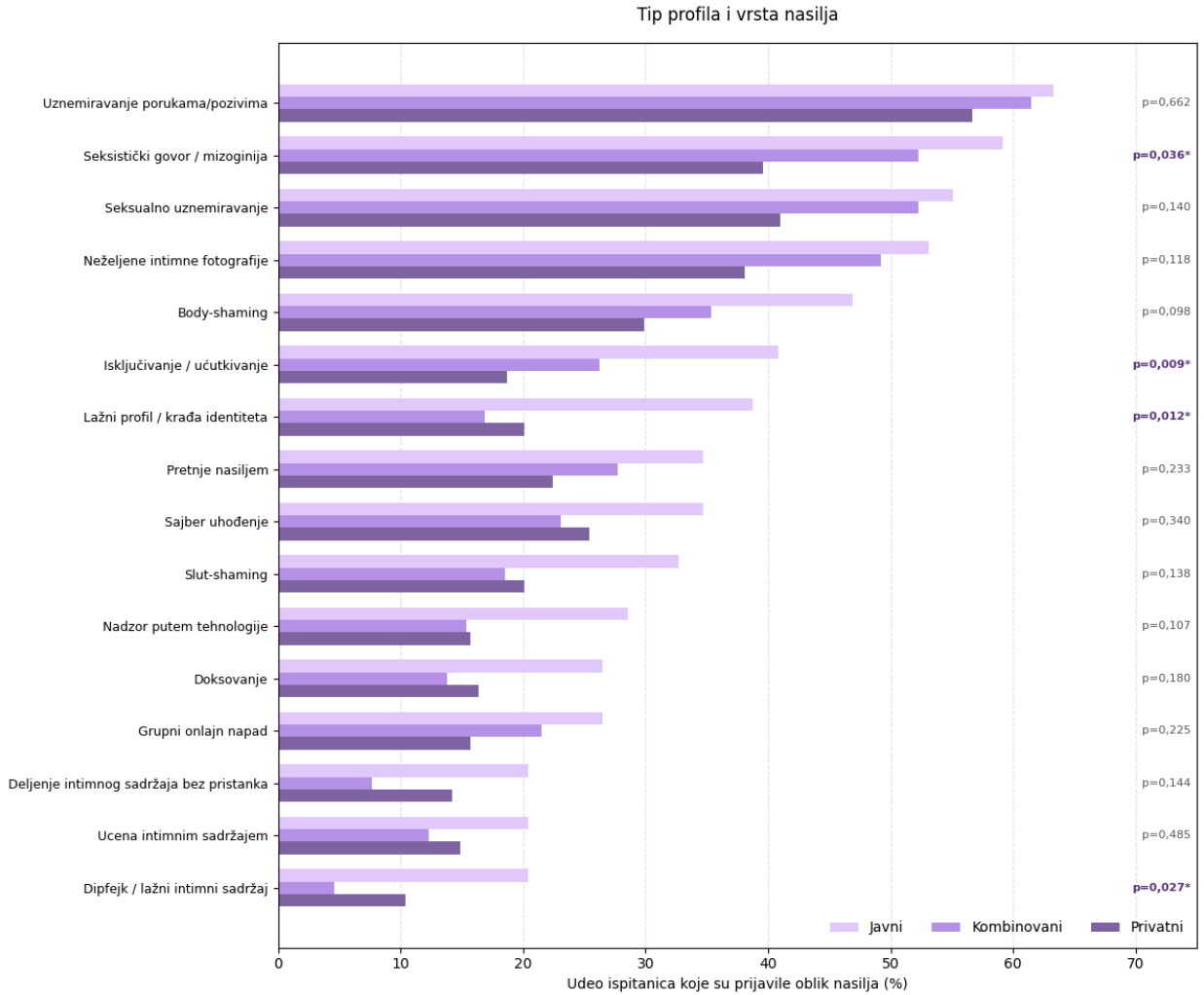
Međutim, pored uzrasta i radni status ima uticaja na odluku o tipu profila, pa se tako preduzetnice znatno češće odlučuju za javne (30,3% prema 18,1%) ili kombinovane profile (51,5% prema

22,3%), dok samo 18,2% preduzetnica bira privatni profil u odnosu na 59,5% žena iz drugih poslovnih statusa.

Pitanje o statusu profila ukrstile smo sa pitanjima o iskustvima digitalnog nasilja. Žene sa javnim profilima značajno češće doživljavaju nasilje (67,3%), a izloženost opada kako raste privatnost (žene sa kombinovanim statusom profila (58,5%), a sa zatvorenim profilima (47,8%). Ipak, zaključani profil ne štiti potpuno, jer je i kod njih nasilje doživela skoro svaka druga žena.

Sledeći korak bilo je utvrđivanje **da li tip profila (javni, kombinovani, privatni) utiče na vrstu digitalnog nasilja koju su ispitanice doživele**. Ovde napominjemo da se odgovori učesnica na pitanje da li su doživele digitalno nasilje i koje vrste digitalnog nasilja su doživele kvantitativno razlikuju, jer su brojne ispitanice koje su na prvo pitanje odgovorile da nisu sigurne kasnije u svojim iskustvima prepoznavale različite oblike digitalnog nasilja.

Još jedno ograničenje našeg istraživanja ogleda se u tome što je odabrani uzorak za anketu u startu obuhvatao žene iz urbanih područja koje aktivno koriste internet u svakodnevnom životu i poslu, te je verovatnoća izloženosti digitalnom nasilju u našem uzorku veća, nego u reprezentativnom uzorku u opštoj populaciji u Srbiji.

Tip profila i vrsta nasilja
Uznemiravanje porukama/pozivima
Seksistički govor / mizoginija
Seksualno uznemiravanje
Neželjene intimne fotografije
Body-shaming
Isključivanje / ućutkivanje
Lažni profil / krađa identiteta
Pretnje nasiljem
Sajber uhođenje
Slut-shaming
Nadzor putem tehnologije
Doksovanje
Grupni onlajn napad
Deljenje intimnog sadržaja bez pristanka
Ucena intimnim sadržajem
Dipfejk / lažni intimni sadržaj
p=0,662
p=0,036*
p=0,140
p=0,118
p=0,098
p=0,009*
p=0,012*
p=0,233
p=0,340
p=0,138
p=0,107
p=0,180
p=0,225
p=0,144
p=0,485
p=0,027*
Javni
Kombinovani
Privatni
0
10
20
30
40
50
60
70
Udeo ispitanica koje su prijavile oblik nasilja (%)

Ispitanice sa javnim profilima imale su najviši procenat izloženosti kod svih 16 ispitanih oblika digitalnog nasilja. Najveće razlike utvrđene su kod lažnih profila i krađe identiteta (38,8% naspram 20,1% kod privatnih profila; p = 0,012), dipfejk sadržaja (20,4% naspram 10,4%; p = 0,027), ućutkivanja u onlajn zajednicama (40,8% naspram 18,7%; p = 0,009) i mizoginih komentara (59,2% naspram 39,6%; p = 0,036), mada nijedna pojedinačna razlika nije ostala značajna nakon Bonferonijeve korekcije. Uporno neželjeno kontaktiranje bilo je podjednako zastupljeno bez obzira na privatnost profila (p = 0,662), što ukazuje da zaključavanje profila ne štiti od ovog najčešćeg oblika nasilja.

Ovo je logično objasniti tehničkom pozadinom svake od ovih vrsta digitalnog nasilja – za kreiranje lažnih profila, krađu identiteta i stvaranje dipfejk sadržaja potrebne su fotografije, koje su lakše dostupne na javnim profilima.

Takođe, ućutkivanje je češće kod osoba koje su aktivnije u diskusijama. Pošto na većini mreža ne postoji razlika u slanju poruka zaključanim i otvorenim profilima, neželjeno i uporno kontaktiranje su skoro jednako zastupljeni nezavisno od privatnosti profila.

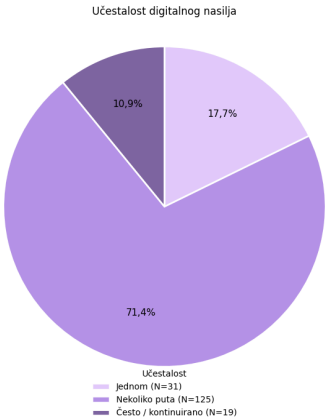
4.5. Učestalost digitalnog nasilja

Za većinu ispitanica digitalno nasilje nije jednokratan događaj. Svaka deveta ispitanica bila je izložena kontinuiranom digitalnom nasilju, a najizloženije su preduzetnice i studentkinje.

Na pitanje o učestalnosti je odgovorilo 175 učesnica. Iz analize su isključeni prazni odgovori i učesnice koje su odabrale opciju „nije primenljivo“. Preko dve trećine učesnica doživele su digitalno nasilje nekoliko puta (71, 4%), dok je 17,7% imalo samo jednokratan incident, a 10,9% su bile često ili kontinuirano izložene digitalnom nasilju. Uzrast i radni status donekle utiču na učestalost, jer najviše

kontinuiranog nasilja prijavljuju žene od 18 do 24 godine (17,9%, što je skoro dvostruko više u odnosu na ukupnu populaciju).

Ovo se poklapa sa radnim statusom studentkinje (16,4%), pored kojih se ističu preduzetnice kao najizloženije ponovljenom digitalnom nasilju sa procentom od 22,4%. To se uklapa u generalni obrazac njihove veće vidljivosti i izloženosti na društvenim mrežama.

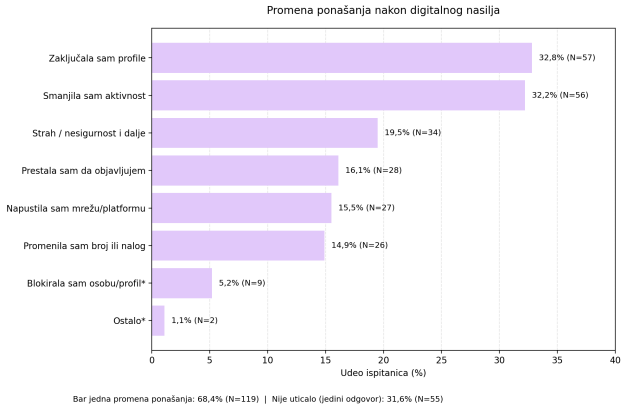

Sličnu statistiku beleži i istraživanje koje je sproveo CESID u istom periodu, gde je jedna četvrtina ispitanica sa iskustvom digitalnog nasilja navela da ima iskustvo ponovljenog digitalnog nasilja[6].

[6] Centar za slobodne izbore i demokratiju. (2026). *Razumevanje i suzbijanje digitalnog nasilja nad devojčicama i mladim ženama u Srbiji: Istraživanje, analiza, preporuke, str. 27.*

4.6. Kako digitalno nasilje utiče na žene?

Nakon doživljenog nasilja na internetu **više od dve trećine žena beleži bar jednu promenu ponašanja na internetu.** Na ovo pitanje su odgovorile ukupno 174 ispitanice, i to 68,4% od njih je navelo bar jednu konkretnu promenu ponađanja, dok je 31,6% izabralo opciju da nije promenilo ponašanje, dok je 8 ispitanica izabralo opciju da nije promenilo ponašanje, ali su pored toga obeležile ili upisale i neku promenu ponašanja.

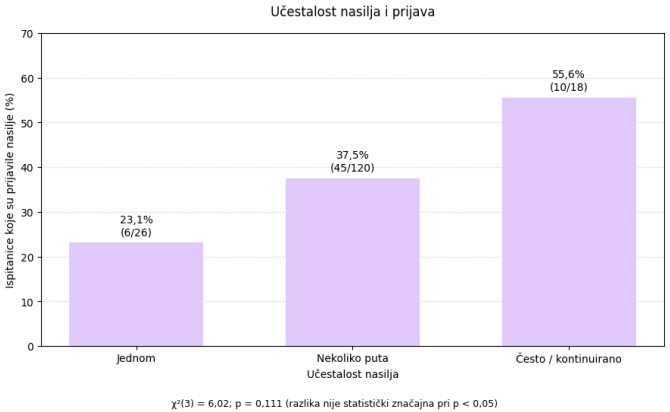

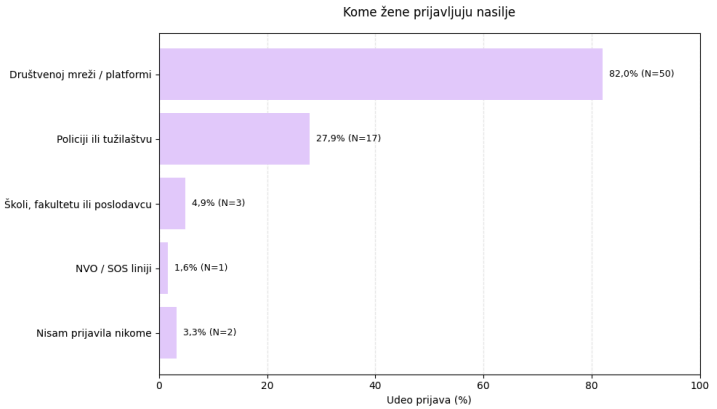
Najčešće promene ponašanja su **zaključavanje profila** (32,8% slučajeva) i **smanjenje aktivnosti na mrežama** (32,2%), zatim slede prestanak objavljivanja (16,1%) ili napuštanje mreže, odnosno platforme (15,5%), promena broja ili naslova (14,9%). Svaka peta ispitanica navela je da i dalje oseća nesigurnost i strah (19,5%). Drugim rečima, povlačenje i socijalna izolacija su direktne posledice preživljenog nasilja, kao i kontinuirani osećaj straha i nesigurnosti. Reakcije ispitanica se nisu značajno razlikovale u zavisnosti od uzrasta i radnog statusa.

4.7. Da li žene prijavljuju nasilje i kome?

Ukoliko odbacimo opciju nije primenljivo, precizan odgovor na ovo pitanje dalo je 166 učesnica, od čega **63,3% nisu nikome prijavile digitalno nasilje, dok 36,7% jesu**. Pod pojmom prijavljivanja ne podrazumevamo samo prijavljivanje nadležnim institucijama, već i prijavljivanje društvenoj mreži, organizacijama koje rade sa ženama i druge oblike traženja pomoći.

Radni status ima uticaja na učestalost prijavljivanja nasilja i traženja pomoći. Preduzetnice najčešće prijavljuju nasilje (52%), a nezaposlene najređe (21%). Najverovatnije preduzetnice prijavljuju češće zato što im nasilje direktno ugrožava posao i ugled.

Još jedna varijabla koja utiče na prijavljivanje je učestalost nasilja. Što je nasilje češće, to je veća verovatnoća da će žena prijaviti ili potražiti pomoć: posle jednog incidenta prijavljuje svaka četvrta, a kod kontinuiranog nasilja više od polovine.

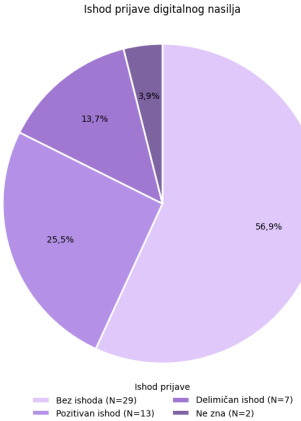
Kada se desi digitalno nasilje, **većina ispitanica se odlučuje da slučaj prijavi društvenoj mreži.**

Od ispitanica koje su prijavile digitalno nasilje (N=61), preovlađujuća većina se obratila društvenoj mreži na kojoj se nasilje desilo (82%), dok se za prijavu tužilaštvu ili policiji odlučilo 27,9% ispitanica koje su prijavile. Obrazovne institucije i radna mesta (4,9%) i nevladine organizacije (1,6%) skoro da se ne koriste kao kanali prijave. U zavisnosti od uzrasta i radnog statusa ne beleže se značajne promene u obrascima prijavljivanja, ali se izdvajaju sledeće tendencije:

- ispitanice uzrasta 18–24 godine se najčešće obraćaju policiji (polovina onih koje su prijavile, prijavile su policiji);
- preduzetnice bez izuzetka prijavljuju platformama, a policiji retko (15%), što može ukazivati da nasilje posmatraju kao poslovni problem koji treba da bude rešen u okviru društvene mreže, a ne kao predmet krivičnog dela;

4.8. Šta se dešava kada žena prijavi digitalno nasilje?

Žene koje su prijavile digitalno nasilje ističu da **nisu zadovoljne reakcijama koje su usledile**. Više od polovine ispitanica koje su opisale ishod prijave (N=51), navode da posle prijave nije usledila nikakva reakcija (56,9%), njih 13,7% ističe da je ishod bio delimično u skladu sa njihovim očekivanjima (uglavnom u vidu brisanja pojedinačnih komentara od strane društvene mreže), dok je u slučaju četvrtine ispitanica (25,5%) ishod bio pozitivan i najčešće rezultirao uklanjanjem sadržaja ili gašenjem profila na platformi. Ispitanice ističu da su platforme u većem broju slučajeva prijavljeni sadržaj ocenjivale kao usklađen sa pravilima zajednice, čak i u situacijama kada su komentari sadržali uvrede i direktne pretnje.

Dvanaest učesnica su opisale kontakte sa policijom i drugim institucijama, od čega je deset okarakterisano kao neuspešno: obrazloženja su sadržala nemogućnost reakcije usled odsustva fizičkog napada i „direktnih“ pretnji do nemogućnosti identifikacije počinioca, a beleže se i primeri minimizacije nasilja i okrivljavanja žrtve.

Četvrtina učesnica je nakon prijave dobila pozitivnu reakciju ili pomoć. Pozitivan ishod koji ističu je sledeći: blokiranje stranice ili profila, gašenje naloga nasilnika od strane društvene mreže, reakcija telefonskog provajdera (nakon toga što je policija reagovala savetom), reakcija policije u vidu razgovora policije sa počiniocem nakon čega se nasilje zaustavilo, privođenje učesnika nakon prijave Interpolu, reakcija administratora stranice koji je uklonio nasilnika iz zajednice, zabrana korišćenja Instagram aplikacije, intervencija člana porodice nakon koga je proganjanje prestalo.

4.9. Zašto žene ne prijavljuju digitalno nasilje?

Normalizacija nasilja, nepoverenje u institucije i stid najčešći su razlozi zbog kojih žene odlučuju da ne prijave nasilje koje su doživele na internetu. Od ukupno 98 ispitanica koje nisu prijavile nasilje, više od polovine (56%) smatraju da ono što su doživele nije bilo dovoljno ozbiljno, što govori o nedostatku svesti o tome da je nasilje koje doživljavaju na internetu nešto što ne bi trebalo da se događa, odnosno nešto što se može prijaviti društvenoj mreži ili nadležnim organima.

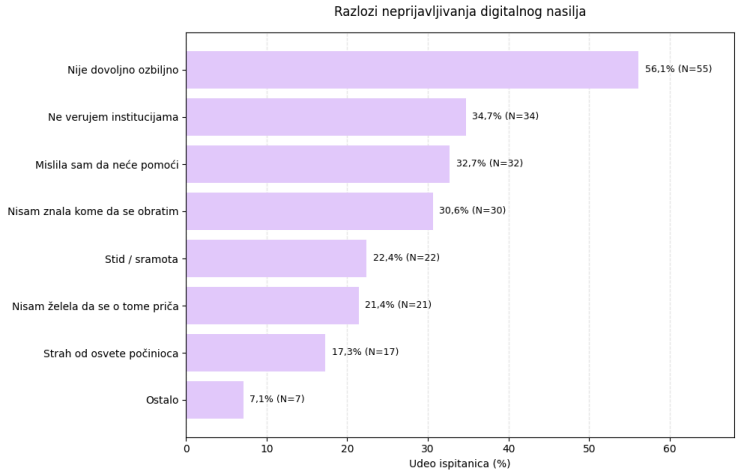
Na drugom mestu nalazi se razlog nepoverenja u institucije koji je odabralo više od jedne trećine ispitanica (34%), kao i odgovor da su mislile da im prijavljivanje neće pomoći (32,7%), što je u skladu sa dobijenim odgovorima na prethodno pitanje da više od polovine žena koje su prijavile digitalno nasilje nisu postigle nikakav rezultat.

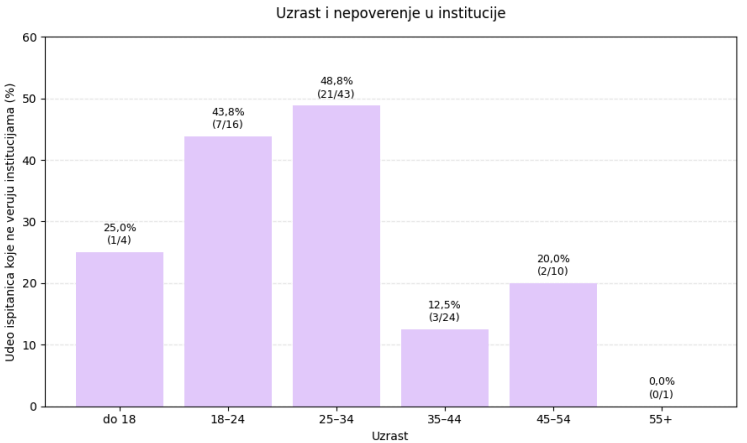
Uprkos činjenici da postoji nekoliko platformi na kojima se može prijaviti digitalno nasilje kao što su: Sajber Straža (obuhvata sve vrste kriminala na internetu) i platforme sa fokusom na decu Pametno i bezbedno i sa fokusom na nasilje nad decom Čuvam te, informisanost o načinima i postupku prijave još uvek nije na zadovoljavajućem nivou, zato 30, 6% kao razlog za neprijavljivanje navodi kako nisu znale kome da se obrate.

Značajni su i razlozi psihološke prirode kao što su stid ili sramota koje bira 22,4% ispitanica, strah od osude okoline (nisam želela da se o tome priča) 21,4 % i strah od osvete počinioca 17,4%. **Zbog ovoga je važno da u rad sa devojkama u situaciji digitalnog nasilja bude uključena osoba koja će pružati vršnjačku ili psihološku podršku.** Do sličnog zaključka dolazi CESID[7], čiji istraživači kao jednu od

[7] Centar za slobodne izbore i demokratiju. (2026). *Razumevanje i suzbijanje digitalnog nasilja nad devojčicama i mladim ženama u Srbiji: Istraživanje, analiza, preporuke, str. 65.*

preporuka visokog prioriteta navode razvoj modela osobe za podršku koja može da prati žrtvu od prvog obraćanja do završetka postupka.

Detaljna analiza uzorka pokazala je tendenciju da je nepoverenje u institucije i do četiri puta izraženije kod mlađih ispitanica uzrasta 18-34 godine, nego kod žena uzrasta 35-44 godina.

Učesnice fokus grupe takođe su navodile nepoverenje u institucije kao osnovni razlog za odluku da ne prijave doživljeno nasilje. Pored nepoverenja navele su i normalizaciju nasilja i očekivanja da uz rad u javnoj profesiji razviju toleranciju na nasilje, nesenzibilisanost advokata i policije, ali i izostanak podrške u toku samog procesa prijavljivanja, kao i poznavanje tačne procedure (šta je potrebno prikupiti od dokaza, kako izgleda proces prijavljivanja, koliko traje i kako izgleda postupak nakon trenutka prijave policiji ili tužilaštvu).

5. Analiza potreba žena u situaciji digitalnog nasilja

Ukupno 111 žena dalo je odgovore otvorenog tipa na pitanje kako su se osećale kada su doživele nasilje na internetu. Njihovi odgovori obrađeni su kvalitativno i grupisani prema kategorijama osećanja koje su izrazile, a reči koje su najčešće koristile predstavljamo grafički u vidu oblaka reči.

Najzastupljenija osećanja su strah, nesigurnost ili osećaj ugroženosti, i to ne samo na internetu, već se navedena osećanja prelivaju i u fizički prostor („ugroženo da se pojavljujem na mestima gde inače izlazim“, „Vrlo paranoično pošto je ta osoba živjela... u istom gradu“).

Na ovaj način se briše granica između digitalnog prostora i realnog života. Nešto više od jedne četvrtine ispitanica doživelo je osećanje iz ove grupe (27%).

Svaka četvrta ispitanica navodi negativna osećanja **loše, užasno, bedno** (24,3%), dok je svaka peta iskusila osećanja **neprijatnosti, nelagode i gađenja** (18%). Gađenje i poniženje vezuju se najčešće za neželjene intimne fotografije i seksualne ponude („kao da sam prostitutka“, „kao objekat“, „zgadilo me je od interneta nekoliko dana“).

Pored ovih osećanja, kod 15% ispitanica prisutni su i **bes, ljutnja, frustracija** koji nisu usmereni samo na nasilnika, već i na institucije koje ne reaguju ili ne reaguju na zadovoljavajuć način, što se uklapa u odgovore na prethodna pitanja, kao i osećanja napuštenosti i izdanosti (13,5%).

Prisutna su i osećanja **šoka i neverice, srama i stida**, ali i **samookrivljavanje**. Sedam žena se pitalo da li su na neki način i same doprinele nasilju („kao da je greška u meni“, „pitala sam se kako sam doprinela“, „zašto ja“). Kod jedne žene, koja je nasilje doživela sa 12 godina, uverenje da je ona kriva bilo je razlog da nikome ne kaže.

Digitalno nasilje je kod 6 ispitanica **ostavilo dugotrajne posledice na njihov život:** „nesanica već godinu i po dana“, „neizbrisiv trag“, potiskivanje iskustva, višemesečni strah. Jedan odgovor opisuje i razmatranje suicida kao posledicu kontrole bivšeg partnera.

Uočile smo i **normalizaciju nasilja ili navikavanje**, koji se pojavljuju u odgovorima devet žena („posle se, na žalost, privikneš“, „toliko normalizovano da nisam ni gledala na to kao nasilje“). Ovo je u skladu sa najčešćim razlogom neprijavljivanja („nije dovoljno ozbiljno“). Dve žene su istakle da ih nasilje ne pogađa zbog godina („Da sam mladja, sigurno bi“). Tri najteža opisa proživljenog iskustva odnose se na doba detinjstva i rane adolescencije (12 i 15–16 godina, osnovna škola). Ta iskustva su praćena strahom, izolacijom i ćutanjem.

5.1. Kakva vrsta podrške je potrebna ženama?

Na otvoreno pitanje o tome „**Šta bi ti u tome trenutku najviše pomoglo?**“ konkretne odgovore su dale 102 učesnice. Najveći broj žena izrazio je **potrebu za razgovorom, razumevanjem i utehom (28,4%)**, pri čemu to može dolaziti od prijatelja i bliskih osoba, budući da su samo 4 žene eksplicitno poželele da razgovaraju sa stručnim licem. Žene naglašavaju i potrebu da nisu same i potrebu za potvrdom da nisu krive za nasilje koje su doživele („da ti ljudi nekako utuve u glavu da nisi ti kriv“).

Snažna je i **želja za pravdom, odnosno reakcijom institucija ili platformi**. Ključne reči koje se pojavljuju u ovim odgovorima su kazna, sankcija, pravda i primena zakona („*Kazne koje se primenjuju i nisu mrtvo slovo*“, „*a ne da se čeka da mi osoba fizički naudi*“). Ovo direktno odgovara razočaranju iskazanom u ishodima prijava. Pet ispitanica navelo je i da su očekivale reakcije onlajn zajednice, odnosno ljudi koji su videli nasilje, ali na njega nisu reagovali („Samo su ignorisali i time stali na njegovu stranu“, „ti komentari se lajkuju umesto da se osuđuju“).

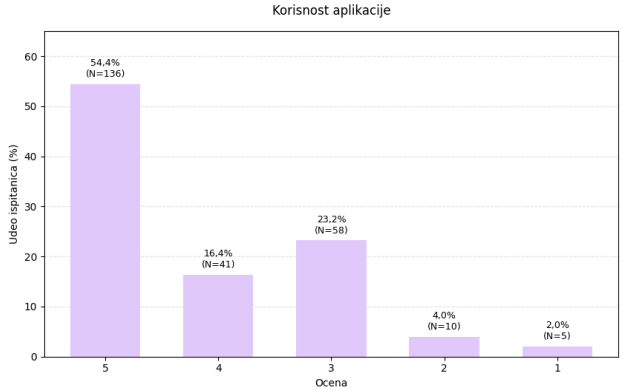
Svaka deseta ispitanica je izjavila da bi joj pomogle **informacije: kako prepoznati nasilje, kako reagovati i kome se obratiti**. Ovo se poklapa sa razlogom neprijavljivanja „nisam znala kome da se obratim“ (31%) i pokazuje da i dalje postoji potreba za kontinuiranim edukacijama o digitalnom nasilju.

Učesnice daju **praktične preporuke za platforme i društvene mreže** kao što su: automatsko prepoznavanje i filtriranje intimnih fotografija, automatsko banovanje, ozbiljnije razmatranje prijava i veću odgovornost portala za komentare. Ovo je u skladu sa prethodnim tvrdnjama da mreže nisu sankcionisale nasilna ponašanja uprkos prijava i tome što krše pravilnike.

5.2. Analiza potreba za aplikacijom protiv digitalnog nasilja

Anketa je sadržala poglavlje koje ispituje potrebe devojaka kada je u pitanju alat za pomoć u situaciji digitalnog nasilja i njegovoj prevenciji. U izveštaju su analizirani odgovori na pitanja koja mogu biti korisna i pri kreiranju drugih alata, dok se izostavljaju pitanja vezana za izradu konkretne aplikacije.

Više od dve trećine učesnica ankete ocenilo je da bi im ovakva aplikacija bila korisna (ocena 5 ili 4), uz nešto viši prosek ocena kod učesnica koje su doživele digitalno nasilje (4,23) u odnosu na one koje nisu imale ovakvo iskustvo (4,04).

Učesnicama fokus grupe bilo je postavljeno otvoreno pitanje u toku intervjua da nabroje opcije za koje smatraju da bi aplikacija trebalo da sadrži i tom prilikom su navele sledeće sadržaje (hronološki): **brojevi telefona institucija i kontakti pravnika, poruka umirivanja za devojku (da nije kriva, kako ne bi osećala stid), instrukciju za čuvanje dokaza, aplikacija bi trebalo da nudi mogućnost duže komunikacije za slučaj da se devojka preispituje, resurse Autonomnog ženskog**

centra, uputstvo korak po korak, spisak organizacija i resursa po gradovima, reči ohrabrenja, ukoliko je devojka previše uzrujana aplikacija bi trebalo da je uputi na razgovor.

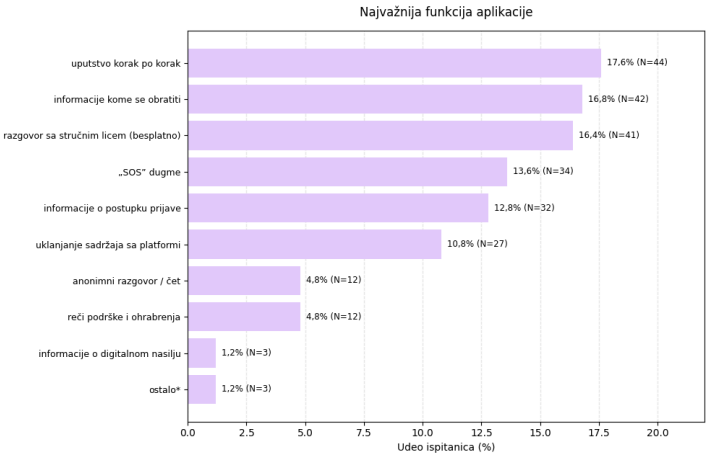
Ispitanicama je bilo ponuđeno deset opcija uz neograničen izbor i mogućnost da samostalno dopišu odgovor. Analiza dobijenih odgovora pokazala je da ispitanice žele sveobuhvatan alat, pošto su učesnice odabrale u proseku 7,4 od 10 ponuđenih opcija i svaku od opcija je odabralo više od polovine učesnica. Nema značajnih razlika u zavisnosti od uzrasta, radnog statusa i iskustva sa digitalnim nasiljem.

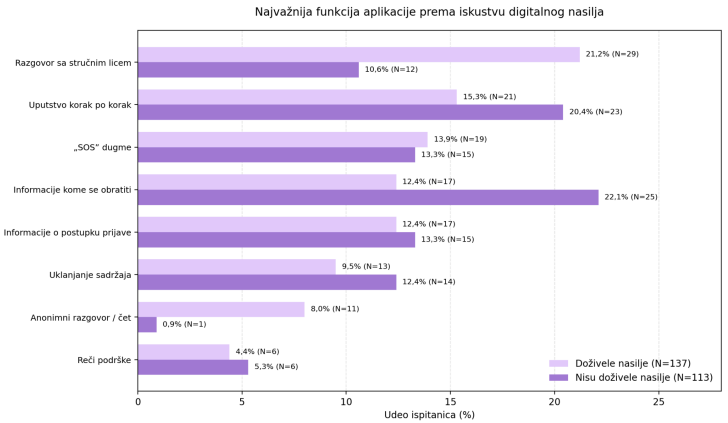
Kada je u pitanju sadržaj aplikacije, ispitanice daju prednost sledećim opcijama:

1) **Praktične i proceduralne informacije:** kome se obratiti, kako prijaviti nasilje, šta uraditi korak po korak. Ovo je u skladu sa prethodnim nalazima da 31% žena ne prijavljuje nasilje, jer ne znaju kome da se obrate.
2) **Alati za dokumentovanje i delovanje (71-77%):** uputstva za čuvanje dokaza, uklanjanje sadržaja i informacije o oblicima nasilja.
3) **Emotivna i stručna podrška:** stručno lice, anonimni čet i reči podrške. Iako su u delu ankete šta bi im najviše značilo u trenutku kada su doživele nasilje na internetu žene navele reči podrške, u delu ankete gde su birale opciju za aplikaciju, ova opcija je na poslednjem mestu (56%). Moguće objašnjenje je da žene žele ljudsku podršku, a da od aplikacije očekuju konkretna uputstva.

U cilju utvrđivanja hijerarhije potreba ispitanicama je postavljeno isto pitanje, ovog puta sa zadatkom da odaberu jednu najvažniju funkciju koju bi aplikacija trebalo da ima i rezultati su bili nešto drugačiji.

Kao tri najvažnije funkcije izdvajaju se: uputstvo korak po korak, informacije kome se obratiti i razgovor sa stručnim licem.

Međutim, primetne su izvesne razlike između učesnica sa iskustvom digitalnog nasilja i bez njega. Ispitanice koje imaju iskustvo digitalnog nasilja su u dvostruko većem broju slučajeva birale opciju razgovora sa stručnim licem, a od 12 ispitanica koje su odabrale opciju anonimni razgovor ili čet, čak 11 je iz ove grupe. S druge strane, korisnice koje nisu doživele digitalno nasilje su skoro dvostruko češće birale opciju informacije kome se obratiti, što govori o tome da bi ovakvu aplikaciju doživele kao preventivnu.

6. Zaključak

Digitalno nasilje predstavlja nevidljivi, ali sveprisutni problem sa kojim se devojke i žene u Srbiji suočavaju svakodnevno. Iako je internet postao produžetak naše svakodnevice, on nije bezbedno mesto za sve, jer je u proseku svaka četvrta odrasla žena doživela neki oblik digitalnog nasilja. Žene u urbanim područjima, visoko obrazovane žene, a posebno društveno angažovane i javno prisutne žene poput aktivistkinja, volonterki, javnih ličnosti ili preduzetnica, češća su meta rodno zasnovanog nasilja u odnosu na opštu populaciju.

Rodno zasnovano nasilje je čin počinjen ili pojačan upotrebom IKT tehnologije protiv osobe na osnovu njenog roda, a koji obuhvata širok spektar postupaka od uznemiravanja porukama, preko seksualnog uznemiravanja, otkrivanja ličnih podataka (doksinga) i proganjanja do govora mržnje ili širenje intimnog sadržaja ili dipfejk sadržaja.

Najranjivija grupa su mlade žene i preduzetnice. Digitalnom nasilju su najizloženije devojke starosti od 18 do 35 godina (preko 65% ispitanica obeležilo je bar jedan oblik digitalnog nasilja), kao i preduzetnice starije od 35 godina, kod kojih se procenat penje i do 71%. Razlog je u potrebi za izgradnjom ličnog brenda i javnim prisustvom, što patrijarhalno okruženje kažnjava.

Žene koje komentarišu u onlajn diskusijama češće doživljavaju digitalno nasilje, zbog toga se devojke svesno povlače iz diskusija i biraju ćutanje kao zaštitu. Mlađe devojke u visokom procentu zaključavaju profile. Iako javni profili olakšavaju krađu identiteta i izradu dipfejk sadržaja, zaključani profil ne pruža poputnu zaštitu i zato neželjeno kontaktiranje jednako pogađa žene bez obzira na tip profila i podešavanja privatnosti.

Najzad, za 71,4% žena digitalno nasilje nije bilo jednokratan čin, već se ponovilo više puta, dok je svaka deseta ispitanica bila izložena kontinuiranom digitalnom nasilju.

7. Lista preporuka

Na osnovu analize potreba devojaka i žena koje su dale doprinos našem istraživanju kao učesnice fokus grupe ili ankete kreirale smo niz preporuka u četiri ključne oblasti: preporuke za razvoj digitalnih i drugih alata za podršku, preporuke za nadležne institucije, preporuke za onlajn platforme i preporuke za organizacije civilnog društva. Prilikom kreiranja preporuka vodile smo se kriterijumima ostvarivosti.

Preporuke za razvoj digitalnih i drugih alata

Primarno očekivanje koje žene imaju od tehnoloških alata je da im pruži praktične i jasne korake, dok se drugo očekivanje odnosi na to da im omogući da ne budu same, ali ne na taj način što će im omogući podršku veštačke inteligencije, već tako što će ih povezati sa ljudskom podrškom.

Koristan alat bi trebalo da sadrži sledeće elemente:

Sveobuhvatno i jasno uputstvo korak po korak kako na pravi način prikupiti i arhivirati dokaze pre nego što ih nasilnik ili platforma zauvek uklone.

Adresar i vodič kroz procedure koji bi obuhvatao spisak nadležnih institucija (policija, tužilaštvo, Odsek za visokotehnološki kriminal, platforme Čuvam te, Sajber Straža, Pametno i Bezbedno; kontakti Autonomnog ženskog centra i drugih ženskih organizacija) i detaljno objašnjenje procedure korak po korak;

Uvođenje SOS dugmeta za pristup besplatnoj stručnoj ili vršnjačkoj podršci kroz čet ili poziv: Ova funkcija je ključna za žene koje su preživele digitalno nasilje kako bi im pomogla da prevaziđu samookrivljavanje, stid, strah od osvete;

Preporuke za nadležne institucije

Nepoverenje u institucije i izostanak njihove adekvatne reakcije primarni su razlozi zašto više od 60% žena odlučuje da ne prijavi digitalno nasilje.

Preporuke za nadležne institucije obuhvataju sledeće:

Edukacija kadrova sa ciljem senzibilizacije: Obuka pripadnika policije, tužilaštva i advokata o specifičnoj prirodi digitalnog nasilja kako bi se prekinule prakse umanjivanja problema, prebacivanja odgovornosti na žrtvu i ignorisanja pretnji uz obrazloženje da nema fizičkog napada;

Stroža primena zakonskih sankcija: Izmena dosadašnje prakse koja bi dovela do pravovremenog i delotvornog sankcionisanja pretnji, uhođenja, neovlašćenog deljenja intimnih i dipfejk sadržaja i drugih oblika digitalnog nasilja u budućnosti;

Preporuke za društvene mreže i onlajn zajednice

Uprkos činjenici da se većina žena (82%) koje prijave nasilje obraća upravo društvenim mrežama, više od polovine navodi da nakon prijave nije usledila očekivana reakcija. Zbog toga preporučujemo sledeće mere:

Oštrije moderiranje na društvenim mrežama: Uvođenje naprednijih algoritama za automatsko prepoznavanje i filtriranje neovlašćenih intimnih fotografija i eksplicitnog govora mržnje i moderaciju ponovljenih žalbi na uznemiravanje od strane čoveka, kako bi se izbegle greške u proceni i propusti.

Pooštravanje kriterijuma za prijavu u onlajn zajednicama: Pooštravanje pravila zajednica i brža reakcija na prijave korisnica, kako se uvrede i pretnje ne bi normalizovale i korisnice ne bi bile prepuštene odluci algoritma, odnosno obavezu administatora onlajn zajednica i portala na aktivnu moderaciju i uklanjanje govora mržnje i drugih oblika nasilnog sadržaja.

Preporuke za organizacije civilnog društva

Borba protiv stigmi i normalizacije nasilja: Sprovođenje javnih kampanja koje ukazuju na to da digitalno nasilje ne sme biti „cena javnog posla" na koju se mora navići, već ozbiljno kršenje ljudskih prava koje je potrebno sankcionisati.

Rad na jačanju digitalne pismenosti i bezbednosti: Stalne radionice i edukacije namenjene mladima, preduzetnicama i društveno aktivnim ženama o merama zaštite bez potrebe za samocenzurom;

Uvođenje modela „osobe za podršku": Sistem podrške u kome obučena osoba prati ženu od trenutka obraćanja organizaciji kroz sve faze od prikupljanja dokaza, preko donošenja odluke, procedure prijave, pa sve do okončanja postupka.

www.sigurna.rs

Ovaj projekat je dobio podršku Evropske unije u okviru Programa za lidere i liderske u oblasti ljudskih prava koji organizuje Heartefact. Za njegovu sadržinu odgovoran je isključivo Open Educational Vibes. Mišljenje koje je izneto u ovoj publikaciji je mišljenje autora i ne predstavlja nužno i mišljenje Evropske unije ili Heartefacta.